

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. NUM. XLI - JUNY I - MCMXVII

Número solt, 20 cts.

SUMARI

Crítiques contra la Democràcia, Nacionalisme i Sindicalisme, per ENRIC JARDÍ.—André Gide, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Bethsabé, de André Gide, per ALEXANDRE PLANA, trad.—Lírica Oriental: Vocació, de Rabindranath Tagore, per CLEMENTINA ARDERIU, trad.—Poesia Catalana: Aqueixes dues roses, per VENTURA GASSOL.—Lletres: Venus i Adonis, de William Shakespeare, trad. per M. Morera i Galícia, per CARLES RIBA.—La Pintura francesa moderna fins al cubisme, de Joànn Sacs. PROLEG DE JOAQUIM FOLGUERA. Catalunya en temps de la Revolució Francesa, de Miquel S. Oliver, per A. ROVIRA I VIRGILI. Artur Fari-nelli, per JORDI RUBIÓ.—Arts Plàstiques: Impressionisme i Naturalisme, per J. FARRÁN I MAYORAL.—Música: Rameau i Descartes, de Jean Dar-naudat, per J.-V. F., trad.—Dietari Espiritual.

**ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613, BAIXOS
BARCELONA**

PUBLICACIONES DE LA REVISTA

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

HA SORTIT L'OBRA D'ACTUALITAT

La moderna pin- tura francesa fins al cubisme

PER JOAN SACS

PROLEG DE JOAQUIM FOLGUERA

L'Exposició d'Art Francès dona a aquest llibre interessantíssim una viva valor d'actualitat. Es una obra en la qual es fa l'història crítica del moviment artístic francès des dels pintors del segle XVIII fins als moderns cubistes. La competència del seu autor és ja prou coneguda per a que l'invoquem com a garantia d'encert. La bibliografia catalana s'ha enriquit amb una obra excel·lent d'aportació francesa a la cultura catalana.

PREU 2'50 PESSETES

ES VEN EN LES MILLORS LLIBRERIES I EN EL PALAU DE BELLES ARTS

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. — N.º XLI — JUNY 1 - 1917

CRITIQUES CONTRA LA DEMOCRACIA NACIONALISME I SINDICALISME

L'Affaire Dreyfus va acabar a França amb aquell «contentament sense joia ni lirisme» que semblava caracteritzar la tercera República. Fou aleshores, al voltant dels debats judicials, roents de passió, que es congriaren tendències sentimentals i corrents de pensament, destinats a esdevenir grans forces d'eficàcia. De moment, és cert, en mig d'aquella furiosa fermentació, s'enterbolitzen no poques coses, i fins es va creure en un retrocés en certs dominis espirituals, en ço que s'anomenava pels volts de 1896 la «renaixença idealista», per exemple (1). Més tard, emperò, prestada pel temps la perspectiva que calia, es pogué ovirar la grandària de l'aconteixement i la renovació d'energía que d'ell n'era sorgida. Sense convencionalisme, doncs, pot posar-se una fita històrica a les acaballes del procés de Rennes, com a punt d'orientació en mig dels esdeveniments d'aquests darrers anys. Car de no haver sobrevingut aquell daltabaix formidable, fóra difícil, en efecte, no sols donar-nos compte de l'estat de coses i posició dels esperits a la vetlla de la *Gran-de-Guerre*, sinó trobar-ne àdhuc la filiació a través les ideologies del segle passat.

Els principis de la Revolució, les institu-

cions i doctrines nodrides per la democràcia, s'havien desenrotllat a França amb una regularitat i amplitud extraordinàries. L'adveniment mateix del Socialisme com a força parlamentària, contra el que es temia de primer antuvi havia de contribuir no poc a llur enfortiment. Per molt temps, doncs, els dogmes de l'Assamblea Constituent planaven per dessobre de tot: s'havien dit intangibles.

Mes veus-aquí que, un cop extingides les darreres estridències dreyfusardes, comencen a alçar-se de per tots costats crítiques d'una gran penetració contra les bases mateixes de l'ordre polític existent. Amb l'aire d'estudis i contribucions modestes, al principi, en forma de polèmiques i amb evident afany de proselitisme, després, les crítiques al·ludides desvetllen ben aviat l'atenció dels intel·ligents, tant per l'originalitat de l'argumentació com per la solvència científica de llurs autors. I de mica en mica, mercès a campanyes d'opinió menades amb força encert, sorgeixen nous organismes que s'arrelen i expandeixen per tot arreu, obertament disposats a l'assalt de la «Bastilla democràtica». *L'Action Française* i la *Bourse du Travail*, el *Nacionalisme intégral* i el *Sindicalisme*: veus-aquí els noms que simbolitzen les noves tendències.

En tot temps, és clar, hi ha hagut mal

(1) Gaston Riou: *Du naturalisme à l'idéalisme*, en «Le Matérialisme actuel», par Bergson, H. Poincaré, Ch. Gide, Flammarion, etc.—Paris, 1916.

avinguts amb el govern del poble pel poble; i àdhuc el veredicté dels pensadors no sempre li ha estat favorable. Recordi's només els noms de Comte i Renan, per no citar-ne d'altres. Per altra banda, els defectes del règim i els abusos que ha permès, han suscitat sovint fortes reaccions, i amb elles, projectes o plans de millora. Les no llunyanes campanyes per a la representació proporcional en són una bona prova. Mes pot dir-se, en general, que aquestes actuacions i aquelles crítiques o bé acceptaven la democràcia com un fet acomplit, o si es vol, com un mal necessari, o bé en postulaven llurs dictats essencials, en quant es proposaven millorar-la.

Res d'això succeeix amb les noves doctrines. Nacionalistes i Sindicalistes estàn d'acord en rompre bruscament, fonamentalment, amb els principis de la Revolució, com estàn també d'acord en menar la lluita contra aquests principis amb la mateixa violència. Uns i altres veuen en l'home isolat de l'individualisme democràtic, un ésser de pura abstracció, per consegüent irreal; i creuen, en canvi, en la fonda realitat dels éssers col·lectius, anteriors i superiors als individus. Per a ells a la base de la democràcia no hi ha més que vaguetats metafísiques i religioses, elaborades amb nocions estretes del Cristianisme per Rousseau i Kant, els teoritzadors del sistema. Així mateix res els apareix tan ofensiu a la raó ni tan immoral en la pràctica com el principi de l'elecció popular; el mecanisme de la representació directa els sembla una farsa, i els resultats del seu funcionament, el triomf de la grolleria i la incompetència. En fi, Sindicalistes i Nacionalistes creuen que el règim polític actual realitza d'una manera permanent, i consagrada per la institució governamental, «la insurrecció de la ignorància contra la ciència, dels capricis i apetits contra la raó, de l'individu contra l'especie» (1).

Així i tot cal convenir que no és en aquestes conclusions on radica l'especial origi-

(1) Guy-Grand: *Le procès de la Démocratie*. «Revue de Métaphysique et Moral». — Gener-Febrer, 1910.

nalitat de les noves tendències, sinó més aviat en l'actitut adoptada pels llurs sostenidors, i particularment en les consideracions tècniques amb què les fonamenten. No deixa d'ésser sorprenent, demés, la convergència en temes tan essencials d'homes que procedeixen de caps oposats i que es proposen finalitats antagòniques.

Maurras, Barrés, Laserre, Bainville, etc., i amb ells els Nacionalistes integrals, són abans que tot tradicionalistes; i en nom del «génie du prolongement» i de la «vieille France» s'alcen adés contra tota democràcia, adés contra la democràcia actual. Potser no fóra del tot just considerar els nacionalistes com a partidaris de la política realista, de fet, per oposició a la política de idees; car en totes llurs propagandes s'endevina sempre cert grau de fe en la valor motriu de les idees. Però es diuen francament positivistes, veritables continuadors de Comte, i pretenen apoiar-se en les lleis rigoroses de la «física social», la concepció determinista de la qual accepten. Es reclamen també com hereus de Descartes i de la bella raó clàssica francesa, puix al seu entendre no hi ha res menys individualista que la pura raó.

Es poc menys que impossible, en canvi, mantenir teòricament una posició més irreductible a l'anterior, que l'adoptada per Sorel, Berth, Griffuelhes, Lagardelle, etc., i, en general, pels sindicalistes revolucionaris. No és pas l'ordre tradicional, sinó l'avenir que els interessa. Per a ells el gran error dels demòcrates i dels socialistes que no volen rompre amb la democràcia, és el de voler construir l'avenir amb les ruïnes del passat, perpetuant així l'estat d'esperit dels positivistes, forjadors de totes les utopies. Sorel, seguint Bergson, creu que l'evolució és creatriu, engendradora de formes sempre noves, i per tant, imprevisibles; i conforme amb el materialisme històric, amb el pur marxisme, entén que sols els modes de producció, l'utilatge i la tècnica industrials, poden determinar les formes polítiques de l'avenir. Al revés dels nacionalistes,

els teoritzadors del Sindicalisme són antiintel·lectualistes convençuts; i com a tals, sostenen que la raó discursiva és radicalment xorca per a alcançar el fons de les coses, al que sols pot arribar-s'hi per la intuïció. L'així el procés de la Democràcia, que isola l'individu i l'abandona a si mateix, se'ls apareix com un procés essencialment racionalista, fill de la morta raó; i veuen, en canvi, en l'organització dels sindicats de productors, l'esforç més seriós que s'ha fet per a retrobar la viva realitat de l'ésser social.

Per a completar la visió global d'aquestes dues tendències antidemocràtiques, tan resoltament oposades, cal tenir present, en fi, un altre tret que els és comú: l'exaltació

de la força, de la violència. La famosa teoria «du coup», preconitzada pels nacionalistes, consisteix essencialment en apoderar-se de la direcció de la nació, per un cop de gosadía, i contenir després per la força el perill de les masses. El «Mythe» de la vaga general, punt central de les propagandes sindicalistes, és la mateixa força portada al màxim d'exaltació, per l'únic medi capaç d'interessar vivament a les masses proletarianes. En aquest punt, també, representen les noves tendències un brusc revirament amb relació a nocions bàsiques de moral i de dret, que es creien definitivament consolidades.

ENRIC JARDÍ.

ANDRE GIDE

El silenci amb què la França ha deixat fer-se i ha respectat la glòria d'aquest escriptor, sembla correspost pel silenci amb què ell ha deixat madurar i ha respectat la glòria del poble francès en aquests moments d'heroisme cruent.

D'André Gide, amb motiu de la guerra, coneixem només una nota plena de dignitat i severitat sobre els refugiats i aquelles paraules en les quals es diu: *No hem de deixar a l'Alemanya el monopoli de la recerca. No podem consentir que s'anomeni art alemany tot el que l'esperit francès produeixi de nou.*

***

Més que l'agressivitat, explicaria el silenci d'André Gide una fecunda premeditació defensiva que el fa contenir-se per tal de no immobilitzar-se.

Es un gosat descobridor d'ànimes sota la màscara de la tímidesa i armat de la claretat seca del seu estil.

Tancat a la fàcil penetració en nom de l'espiritualisme, no s'abandona mai al refinament que és la deixa de l'ingenuïtat literària.

Ell avança, però sempre es reserva. En

mig de l'exaltació de la vida que és una de les característiques de la literatura moderna, vol romandre intacte. El realisme immediat, l'idealisme afranquit de l'exactitud de les fórmules, l'absència d'imatgeria, nodreixen la seva impassibilitat natural amb una gràcia moderada que gairebé diríem *natura d'ànimes*.

D'un altre gran escriptor francès contemporani, de Charles Louis Philippe, servem el record com d'un món en el qual tota l'activitat comprensiva i afectiva fós concentrada en els sentits descoberts i sense protecció.

D'André Gide la recordança és inversa: Com d'un món en el qual totes les sensacions s'enlaïressin a pura activitat intel·lectual de les ànimes nues.

Per boca de l'IMMORALISTE als seus amics diu:—*Ma sensació fou tan forta com un pensament.*

***

L'obra d'André Gide no pot deixar-nos mai indiferents. Se'ns endinça. Devegades vol escorcollar-nos, vol dominar-nos, vol canviar-nos l'ànima. Diem aleshores que ens ha ensenyat l'inquietut.

Devegades amb mòbil intel·lectualisme, quede tan precís sembla distret (*Pretextos i Nous Pretextos*), sembla que s'entreté en fer-nos jugar a pensar. Diem aleshores que hem après d'ell una lliçó de bon gust.

Altres vegades sembla que voldria confiar-se. Devé fervorós i solemne; ens retorna la melangia que nosaltres li entregàvem a la bestreta. Sembla encara que en un moment d'intimitat cordial anem a confessar-nos ell i nosaltres de la *por de la felicitat* que ens complica la vida. Aquest moment és el de *La Porte étroite*

André Gide reacciona desseguida contra el perill de la confiança i del puritanisme esquerrà.

Home d'esquerra, es tanca novament en la reserva aristocràtica. Aquesta és la lliçó del pudor.

* * *

Contra els qui han acusat André Gide d'isolament i han intentat demostrar que era un desarrelat de la tradició, ens caldrà només recordar una certa inclinació, molt peculiar en ell, al literaturisme pintoresc retrospectiu a la manera de Benjamin Constant, de Saint Pierre i d'algunes pàgines de Goethe.

Les joventuts franceses que fan vivent avui la tradició comprensiva de la França, proclamen, gairebé amb absoluta unanimitat, el mestratge d'André Gide.

Consultem l'enquesta del TEMPS: *A quoi rêvent les jeunes gens*. Consultem la cordialitat respectuosa de Copeau, de Jacques Rivière i dels escriptors de *La Nouvelle Revue française*.

Però afirmen com ells la dificultat de definir com és André Gide. Ço que vol dir que *viu encara*.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

BETHSABÉ

(ANDRÉ GIDE)

ESCENA SEGONA. Personatges: DAVID i JOAB.

(*David, inquiet, està segut. Dret, Joab l'escolta*)

DAVID.

Ell té un petit jardí...

La taula on m'esperava el menjar sota la parra, era blanca.

—Mira, me digué, la meva vinya i l'ombra que fa.

I l'ombra sobre la taula era plena d'encís;

—La mica de vi que tinc, d'ella em ve;

Heu's-el aquí, rei David; és dolç, tasta'l;

I la seva dòna, que era vinguda,

(Bethsabé és el seu nom)

inclinada, omplí la meva copa.

No l'havia reconeguda.

I de primer antuvi, tampoc reconeixia el jardí.

Ella, així vestida, me semblava molt més bella.

L'onada obscura dels cabells

semblava bategar al seu entorn.

Somreia la seva cara desconeguda...

Però el jardí, Joab! Del jardí, què en diria?

No era semblant al jardí del matí

ple de boires:

era un lloc discret. Bevía la copa de vi.

De moltes menes de vi he begut, Joab, però del vi aquell,

crec que de molt temps ja en tenia la set;

Descendia dins meu com una benaurança profunda;

Omplia el meu cor com les pregaries complides.
 Sentia rejuvenir-se la força dels meus lloms.
 Bethsabé somreia; el jardí s'omplia de llum.
 Tot resplandia de l'amor i de la felicitat d'Uría.
 —Veus la meva benaurança, rei David, me digué: és senzill.
 El tinc en el clot d'un jardí;
 el tinc en el clot de les muralles
 del teu palau.
 Contra el fret m'ampara el teu palau; contra el vent
 sense saber-ho...
 Jo, un dels més humils dels teus homes,
 gran rei David, què soc al teu davant?
 —Contra els Filisteus la teva força m'ampara,
 jo li responia; davant de Déu, què soc, Uría?
 Bé jo et conec, l'un dels més valents entre els meus homes,
 i de mon palau estant havia reparat en ton jardí;
 era pàl·lid i blau en les boires del matí;
 que el sol apenas si sortia...
 No havia pogut dormir, aquesta nit,
 i era com ubriag de tantes pregaries;
 en pujar les escales, a cada graó entropessava;
 com si fos encara dormit, perseguia un somni,
 i somniava un meravellós ocell, que volava
 de sala en sala, que m'afadigava en seguir-lo;
 però Déu per ell me guià
 fins a aquesta eixida,
 Mira! què és el que's veu allà baix.
 Jo vegí el meu ocell, en el teu jardí, Uría,
 bon punt hagué el sol trencat la boira;
 sí, l'ocell que jo perseguia... somrius?
 Allí s'estava—vina, mostra-me'l, vora d'una fontana;
 havia separat les canyes,
 i allà, tranquil,
 creient-se cobert de tot esguard,
 en l'aigua tremolosa,
 se banyava...
 Retingut pel setge de Rabba, no l'has pogut veure,
 car Uría?
 Però Bethsabé sí, tal volta.—
 I Bethsabé, vergonyosa, callava,
 i inclinant-se sobre l'aigua deixava caure,
 per amagar sa vergonya o son riure,
 els cabells sobre el rostre.
 El dia declinava; tot el jardí s'omplia d'ombra...
 —Uría, jo diguí, per què no has vingut al palau?
 Fóra perquè Nathan...—No he vist Nathan, senyor;
 no l'he vist des mon retorn del setge de Rabba
 Rei David! Rei David! La valenta Rabba no és presa!
 Com reposaria jo en el palau del rei
 si el teu poble viu esperant!
 No! mentre els guerrers, oh rei,
 llanguiràn al mal cantó de les muralles,
 el meu lloc és vora d'ells.
 Hi torno aquesta nit.
 —Romàn encara una mica amb nosaltres, Uría;
 què et cal sinó unes hores per pendre Rabba?—
 Ja la nit venia; estàvem sense dir paraula;
 era tan pur el cel que es sentia el doll de la fontana
 i la fosca semblava a l'entorn d'Uría
 la seva benaurança que s'aprofundia...
 Però el desig, Joab! el desig entra dins l'ànima
 com un estrany qui té fam.

IOAB

Oh! rei David! qui et detura? Pren aquesta dòna.

DAVID

Sí. Es el que he fet tot seguit, Joab.
Ell té un petit jardí.
La meva eixida més petita és més gran!
La meva vora és plena de dons,
i de felicitat a no poder-ne tenir ni un gra més,
però aquesta mica de felicitat que allà hi havia
jo hauria deixat caure a terra totes les altres...
Era fet de tan poca cosa, aquella felicitat!
Semblava que era prou allargar la mà,
volar-la tenir, per a pendre-la,
de posar-se damunt per tenir-la.

JOAB

I Bethsabé, senyor?

DAVID

Oh, sí, Bethsabé! Doncs bé. Creia que era més bella.
No era més en el seu jardí
quan se banyava en la fontana, tota nua.
Bethsabé, Bethsabé!... Es la dòna? Es la fontana?
Objecte vagarós de mon desig.
Joab, quan en mos braços jo l'he tinguda,
ho creuríes, jo dubtava si era ella la que jo desitjava,
o si era el jardí...
I el vi? El vi que jo he begut...
El vi de la seva vinya tan petita!
He begut tot el vi que hi havia? En tinc por,
és d'aquest vi que jo tenia set;
semblava que tocava, que mullava gota a gota
un recó àrid del meu cor.
Te'n recordes: L'aigua de Bethleem
que Uría anava a cercar per mi un dia de febre;
sols aquella aigua podia satisfer la meva set: pas cap altra.
Sedejo d'aquesta benaurança d'Uría,
feta de tan poca cosa.
Joab, prou! Ja veus que no és possible.
Com no tindria jo molt més?
Retorna a aquesta dòna
al seu petit jardí.
Tot aniria bé, si sols la desitgés a ella;
però... i altrament sé que aquesta nit ell retorna.
Trobarà la seva felicitat tranquil·la
com l'havia deixada; ho creurà així,
perquè el pas de la nau sobre l'ona,
de l'home sobre el còs de la dòna, profunde,
ni Déu mateix, Joab, no el conexeria.
Però cura, Joab, que Nathan el profeta no ho sàpiga.

ALEXANDRE PLANA, *Trad.*

LIRICA ORIENTAL

VOCACIÓ

(RABINDRANATH TAGORE)

Matí que a l'escola anava,
trobo el marxant que cridava:
—Oh la gent d'aquests camins!
d'argent, cristall i robins
aixorques i braçalets!—
Ell no tem calors ni frets,
i sempre va a la ventura;
res l'apressa ni el detura;
no ha de tornâ a casa a l'hora
ni sab si és lluny o a la vora.
Oh mare! Si jo fos gran,
com me faria marxant
per passar-me tot el dia
cridant la mercaderia!

Quan l'escola ja he deixat,
veig a través del reixat
de la casa del veí
el jardinê en el jardí.
I ell fa allí tot el que vol,
passa el dia sota el sol,
mou a plaer l'aixadell,
i ningú no cura d'ell,
i planta l'herba i la sega
i es mulla el vestit quan rega,
i es taca de pols i cava,
i veu que ningú el renyava.
Jo em faria jardiner
si com ell jo pogués fer.

Oh aquell guardià de nit,
que arriba quan jo entro al llit,
i es passeja avall i amunt
sense reposar un punt!
(Allavors que la farola
a la carretera és sola,
tan alta com un gegant
i amb un ull de diamant.)
Ell va i ve amb l'ombra seva;
mai va al llit ni mai es lleva.
Fos jo guarda serener
per fer la nit al carrer,
i empaitar, sense heure mal,
les ombres amb el fanal!

CLEMENTINA ARDERIU, *interpr.*

POESIA CATALANA

AQUEIXES DUES ROSES...

Aqueixes dues roses
del jardí de la meva joventut,
si les beseu amb les parpelles closes
sentireu neixê en vos doble virtut.

Virtut de passió arroentadora
que us advindrà d'aqueix color de sang
i la virtut del seny, serenadora,
que us advindrà de l'altre color blanc.

Passió i seny, fermança prou segura
de nostra coneixença i voluntat
i cantarem al vent i a la ventura:
—Hem assolit perfeta l'amistat.

VENTURA GASSOL.

LLETRES

«VENUS I ADONIS», de William Shakespeare.—Traducció de M. MORERA I GALICIA.—Publicacions de «La Revista». Barcelona MCMXVII.

Aquest poema de *Venus i Adonis*, més que altra cosa és per ventura una meravella d'orfebreria. Un art—gosarem dir-ho?—a la Cel·lini: sensualitat fastuosa, fent orgia en les minucies—«quante immaginar si possa»—multiplicades, joioses, rutilants, cap d'elles negligida en el seu clam a la perfecció. I tot això, emergint una profunda, onejant, tèrbola humanitat: en l'artífex florentí, reclosa fins a no sentir-se'n el palp sota l'or i l'argent fred, però desbordant sobre la seva vida quotidiana amb una candor animalíssima; en Shakespeare, en canvi, es juga l'espaventosa tragedia del Renaixement: l'home deixondit del sòn migeval, nu, fort, ingenu, aixecant els ulls a la claretat, torna a quedar-se tot sol amb la seva consciència, abocat damunt de l'abís d'ell mateix i de l'univers, que solament llamps súbits i fugitius il·luminen. Cel·lini, així, no passa d'ésser un símbol avinent; Shakespeare és tota una consciència: l'humanisme (ell que ja no era un «humanista») esdevenint *humà*. Cel·lini és significativa monjoia d'una decadència; Shakespeare, és l'infantament d'èpoques noves.

Fóra per ventura justa cusar-nos de «boutade»

si poséssim Cel·lini i Shakespeare en paral·lel. Els posem rigorosament en divergència. La separació, es perdría en l'infinit; però el contacte, no fóra aquest poema de *Venus i Adonis*, obra de juvenesa, tan shakespeariana ja per la vestidura, però tan poc shakespeariana encara...?

Aquest *Venus i Adonis*, obra d'orfebreria, dèiem; orfebreria en glaç.—El mot pot ésser un ressò de l'austera crítica de Hazlitt: «Els dos poemes (diu, parlant d'aquest, i de *La violació de Lucrecia*) ens fan l'efecte de dugues cases de glaç. Venen a ésser tan durs, tan relliscadissos i tan freds».—Un ressò, però amb una intenció radicalment distinta. No ens importa ara la ètica. Deixem també de banda la recança, que Venus no tingui—que ni apenes pressagii—els accents eternament humans de Julieta, o Desdèmona, o Cordelia, o Ofèlia... La filigrana d'aquesta orfebreria de glaç—penetrada pel gran sol del Renaixement amb totes les colors de l'iris—representa una gran victòria: el «dimoni concepte» domat. Són les primeres armes—potser una mera justa—de Shakespeare suara sortit d'adolescència: però

no esperi mai en cap temps cap poeta menar les seves armes per les pregoneses de la consciència endins, si no duu d'esclau al·liat el «dimoni concepte».

Aquest venciment, avui i per nosaltres, és també de l'insigne Morera i Galicia, traductor català de *Venus i Adonis*.

Llegeixi hom el prefaci que un altre gran poeta, Josep Carner, ha escrit per la versió, i que ens abstenim de citar per tal com ja ha estat reproduït sobre les pàgines de LA REVISTA.

Una traducció, no necessita per ésser en si judicada, sinó mots ben breus: d'aquesta direm solament, i en tota plenitud del mot, que és *perfecta*. Una perfecció tan per sobre de tot preu, que fóra tan indescriptible a qui no co-

negui Shakespeare en anglès, com fàcilment se'n imposarà la meravella a qui n'hagi llegit baldament només siguin tres versos amb el diccionari als dits.

I al recordar la «noble testa argentada» de D. M. Morera i Galicia, creixent en juvenesa a cada nova obra, i recents—no gosem a dir «fresques»—les anècdotes bizantines dels darrers Jocs Florals, que han motivat la frase formidable de Xenius, que això de l'escriure de joves i vells, etc., és fisiologia, tallaríem de bona gana la disputa, si no més curt, més planerament, convençuts que o és qüestió de bondat de fibra, cada any vivint amb el nou any, ignoradora de senectuts, o d'«imbecil·litat», decrepita ja als vint anys.

CARLES RIBA.

«LA PINTURA MODERNA FRANCESA FINS AL CUBISME», de Joàn Sacs.—Publicacions de «La Revista» (1).

Feliu Elías, en el món de la caricatura *Apa*, en el món de les lletres Joàn Sacs, és un cas admirable d'activitat espiritual. L'agitació nacionalista de la primera dècada del Noucents veié nèixer son renom baix tres aspectes diferents. Catalunya improvisava els homes i les coses, i de un negociant en feia un polític i d'un polític en feia un poeta. A Joàn Sacs, l'impaciència de Catalunya el féu tres coses d'una aparent diversitat espiritual: un caricaturista punyent, un crític objectivista i un pintor perfecte. Les tres activitats semblen rebutjar-se entre si quan, en el fons, són filles d'un mateix esperit idealista. L'idealisme, però, de Joàn Sacs, és un idealisme concret. Ple de negacions i de hostilitats, ell no és un negador sistemàtic ni un professional de l'hostilitat. L'esperit dels altres, en contraposició amb el seu ideal concret, l'ha fet un escriptor agut i combatent, però obert sempre a la comprensió i amb un marge a la agilitat dels altres—rastre infalible de la cultura francesa que ell tant ha lloat.

El valor suprem d'aquesta lloança, que té tots els caràcters d'un apostolat, radica en que Joàn Sacs no té en el geni francès els precedents espirituals de formació. Joàn Sacs és un llatí d'esperit nòrdic, però que una intensa cultura francesa ha atenuat. La raó biològica del seu agut antigermanisme, com en bon nom-

bre d'escriptors francesos, no la podríem trobar sinó en la repulsió gairebé fisiològica de dos esperits bessons. Mes aquesta naturalesa septentrional de Joàn Sacs que es revela en l'esperit util·lista de la seva cultura, quedaria incompleta si una halenada francesa no li hagués infós el buf diví. Joàn Sacs té l'esperit tecnicista que el Nord venia imposant abans de la guerra, però el daura amb una intel·ligència purament llatina i amb una lleugeresa espiritual que sols la França podia infondre-li. Aquesta composició de cultures té una revelació perfecta amb la posició de Joàn Sacs davant del Cubisme. Ell, que creia en la força insuperable del realisme pictòric, s'ha parat serenament davant l'escola nova, renovant el doble joc de l'estudi i de l'intel·ligència. D'aquest doble joc que tan pocs han assolit, ell n'ha tret el convenciment de la valor heròica de constatació dels pintors cubistes i la fermança infrangible d'una plenitud definitiva de l'art francès—que ell nomena art de tot el món.

Aquesta composició de cultures no seria possible si Joàn Sacs no fos, en mig de tot, un literat. Com a pintor ha odiat la literatura simuladora de valors. Com a caricaturista ha estat enemic de la toaleta d'*humour*. Com a crític d'art no ha recorregut mai a la interpretació literària,—tan comú en els escriptors francesos—un cert rezel de tecnicista l'ha escamat fins davant l'interpretació metafísica dels cubistes. Però a desgrat de tot això, la seva obra

(1) Pròleg del llibre que sota aquest títol ha publicat LA REVISTA.

és influïda d'una formidable sobreeducació literaria que li ha donat el dò meravellós de la comprensió que tant sovint és negat als tècnics absoluts. L'evolució espiritual de la pintura francesa l'ha seguida tant com des dels pintors des dels poetes que la informaren. La seva mateixa facilitat característica, la seva mateixa continua diversificació d'activitats,

sempre àgil i segura, no ve més que d'una gimnasia literaria persistent que ell fa només amb la lectura. Caldrà, però, repetir, en acabar, que la déu nodridora de l'esperit de Joà Sacs ha estat sempre aquesta entitat essencial que en diem la França.

JOAQUIM FOLGUBRA.

«CATALUNYA EN TEMPS DE LA REVOLUCIÓ FRANCESA», per Miquel S. Oliver. Primera serie.—Societat Catalana d'Edicions.

Don Miquel S. Oliver ha tingut l'excel·lent idea de publicar en volums apart els seus estudis històrics sobre *Catalunya en temps de la Revolució francesa*, publicats a l'Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans. La primera serie del dit treball ha aparegut ja en un volum que forma part de la biblioteca de la «Societat Catalana d'Edicions.»

El període de l'història catalana estudiat pel senyor Oliver era un dels més poc explorats i dels més desconeguts. En general, un hom pot dir que l'història de Catalunya, de 1714 ençà, està per fer. Els temps de decadència del segle XVIII no han estat objecte d'estudis detinguts i pregons. I a fè que la llur coneixença és plena d'interès. Aquells temps foscos, que fan un contrast violent amb els segles medievals, ofereixen un conjunt d'ensenyaments i de fets allisonadors, de la més alta importància per a la coneixença completa del procés biològic del nostre poble.

Un dels moments de major relleu del segle XVIII català és la seva última dècada. L'actitut de Catalunya davant la Revolució francesa i de la guerra entre França i Espanya, té una forta valor representativa des del punt de mira del nacionalisme.

ARTUR FARINELLI

El professor de Turin Artur Farinelli, ha tingut la fortaleza d'esperit suficient, en mig de les turmentes de la guerra, per a mantenir-se apartat de la lluita espiritual, més terrible encara que la material que fadiga el món, i ens ha sorprès amb una obra formidable apropiat de *La vida es sueño*, de Calderón de la Barca.

La vastíssima erudició de l'autor i la original personalitat del seu pensament, potser més

En Miquel S. Oliver ha aplegat un ric cabal de dades i de documents sobre aquells dies, i n'ha fet una exposició admirable, que té tots els caràcters d'una reconstrucció històrica. Avui no es pot tenir un judici sòlid sobre el segle XVIII català i especialment sobre el seu darrer quart, sense haver llegit el treball de l'il·lustre escriptor. El decaïment, l'abjecció política dels catalans setcentistes, apareix amb relleu en el curs del treball.

Es cert que el senyor Oliver creu veure algunes espurnes de renaixença, algunes febles lluors de sentit català, en la agitació que a Catalunya va produir la guerra d'Espanya contra la República francesa. Ja hem exposat nosaltres en un altre lloc les raons per les quals donem una interpretació diferent als petits fets esmentats pel senyor Oliver. De totes maneres, ningú que hagi llegit els capítols de l'estudi històric de N'Oliver—escrit amb viu estil i amb sobria elegància—podrà negar que, en els anys del Setcents, la corba de la cultura i de l'esperit català va arribar al seu punt més baix.

A. ROVIRA I VIRGILI.

interessant encara que l'altra, s'han aplegat per a donar-nos, amb el pretext d'estudiar els preludis del famós drama calderonià i la concepció del món i de la vida en el poeta castellà, una declaració vibrant del credo i de la posició espiritual d'En Farinelli davant del *sonambulisme* d'alguns herois de Calderón: la seva fè en la vida i en l'eficàcia de la voluntat. L'aguda sensibilitat de l'autor, la flor de les seves meditacions durant una vida dedica-

da a estudiar l'art, la literatura dels pobles, per damunt de les divisions empèditores de nacions i llengües, se senten trepidar en cada una de les planes d'aquests dos volums impossibles de judicar i resumir en una nota de la brevetat que hem de donar a la nostra. El drama de Calderón, amb les seves vacil·lacions a l'enfocar i resoldre el conflicte, com si l'autor temés mirar de fit a fit la seva transcendència pessimista i descoratjadora, queda convertit en un episodi de la lluita que apunta en totes les literatures del món al voler interpretar, artísticament, el misteri de la vida. I l'autor italià recull totes les veus que s'han fet sentir proclamant els enganys i vanitat de les il·lusions humanes, desde l'Eclesiastes fins al *nihil scri-tur* del Montaigne o els dubtes d'En Pascal.

En Farinelli sembla que vulgui aixecar per damunt de totes aquestes veus la concepció calderoniana, però en realitat la dilueix i esfuma al presentar, en tota sa grandesa, la punyent veritat de son pensament inicial. Per això, des del moment que En Farinelli posa de relleu l'escassa originalitat filosòfica de Calderón i la seva incapacitat per a desenrotllar com calia les idees riquíssimes de què s'enamora, li resta el dubte al lector de si el crític se proposà veritablement convertir l'estudi de *La vida es sueño* en l'eix fonamental del seu treball, o si, a despit del títol del volum según, no volgué principalment arrencar el

secret del concepte del món i la vida en el pensament universal, més que no pas en l'afortunada dramatització castellana. Sembla que en aquest cas, torna a repetir-se, gracies al màgic atractiu del seu simbolisme, *l'obsessió calderomana* que tan vivament sorprèn en les més glorioses personalitats del romanticisme alemany.

No podem dedicar a aquesta obra emocionant l'espai que requiriria, perquè es surt dels límits de la nostra Revista. Però la personalitat de l'autor, tan estimat de nosaltres, els seriosos estudis que ha dedicat a la valoració de les nostres lletres en el camp de la literatura comparada, i sobre tot, la transcendència universal i humana del llibre, no ens permetrien deixar de senyalar la seva publicació als lectors catalans.

La confusió dels temps actuals ha ofegat tal vegada moltes veus que en altres circumstancies hagueren saludat amb entusiasme una obra de tan forta contextura. Estem segurs emperò que, quan finida la guerra i serenats els esperits, es faci l'inventari de la producció literaria dels anys de la lluita, es fixaràn els crítics del món amb admiració en els dos volums sobre *La vita e un sogno* que en 1916 inauguraren la col·lecció de *Letterature moderne* dirigida per l'Artur Farinelli a la casa dels germans Bocca, de Turin.

JORDI RUBIÓ.

ARTS PLASTIQUES

IMPRESSIONISME I NATURALISME

Naturalisme, impressionisme, són lemes qui ja sonen ben llunyans per a les generacions noves. Jo mateix he mostrat sovint els magnes errors, les grans insuficiències, els grossos inconvenients de les orientacions artístiques que els ostentaren. Mes nostre sentit històric de l'evolució artística no pot oblidar ço que devem a aquelles orientacions. Per la meua part, no podria negar sense pecar d'ingratitud les lliçons que els meus disset anys ne reberen. I malgrat mon esperit se'n senti ja força lluny, ara que reveig (qui m'ho havia de dir!) dins l'aire clar de la ciutat meua, una mica descolorits, un xic emboirats fòra de l'atmòsfera grisenca

de Paris, els impressionistes de mes visites al Luxembourg, vull expressar per quines qualitats me fóren feconds ells i els escriptors naturalistes. Potser d'aquesta explicació ne sortirà definida, un cop més, la valor no marcada, les lliçons aprofitables que puguin contenir les seves obres.

I diré totseguit com, de primer antuvi, sigui per una virginitat d'experiències socials del moment, per diferències d'educació ideològica i també per cert ditxós instint artístic, no pogueren interessar-me verament els ressons guerrers de les fórmules, les pretensions pseudo-científiques o polítiques que els teoritzadors d'aquell

moviment cridaven; sinó que únicament i verament pogueren guanyar-me i confessaré que passionar-me en tant que recercadors i tècnics de l'expressió artística. Quan un xic més tard les seves idees més ultrades anaven a contaminarme, Nietzsche vingué a mi a temps per a mostrar-me més purs horitzons ideològics.

Avui amb justa generalització, impressionisme i naturalisme ens aparen inclosos amb les tendències que els precediren, dins una vasta categoria de romanticisme. Mes no cal oblidar que impressionistes i naturalistes, si per una banda reaccionaven contra el mort formulisme de les acadèmies, per una altra banda i amb més braó combatien la mena de romanticisme qui dominava les ments quan ells aparegueren. Ells pretenien contra el foll subjectivisme, la ignorància, les disbauxes d'imaginació dels romàntics, les indecisions i les caigudes dels realistes, ésser—per mor de Claudi Bernard,—científics, experimentadors. Al fatalisme de l'artista romàntic enfront les forces tumultuoses de la natura i sobre tot enfront el tumulte de les passions que la seva feblesa no podia senyorejar, oposava el naturalista la seva actitud observadora enfront d'una natura on certament la més ruda i monstruosa fatalitat imperava, mes les lleis vastes de la qual un cop descobertes, serien per a l'home norma de salut, indiscutible guia. Cap triomf verament humà però, era possible enfront la *necessitat* de la natura; calia renunciar per l'auscultació atenta i obedient del cor enorme de l'univers, als profunds i seculars interessos del cor humà, pobre àtom dolorit, insignificant dins el gran tot indiferent. El fatalisme romàntic reapareix aquí entristidor i aclaparant per a l'home.

Mes un pas importantíssim és donat: el tumulte interior, el desordre i la follia de l'artista romàntic s'aturen i deixen lloc a l'apaigament de l'observació atenta; i això ja mena a una disciplina i a una reflexió. Romanticisme, diu Lasserre, era un desordre de la pensa mateixa; en el naturalista es calmava el desordre per l'espera i la recerca d'una imposició d'ordre que vindria de fora, de la natura. Certament el fons romàntic que inevitablement batregava en cada naturalista, esclatava sovint, es revoltava contra la disciplina qui obligava a observar el que es tenia davant dels ulls, quan altres interessos humaníssims clamaven per la vida. El bon Flaubert se deslliurava de

la ferria objectivitat que s'era imposada, per les seves lletres tan reveladores; mes la passió d'*objectivitat* i exactitud dolorosa se li aferrava àdhuc quan en les esplendors de l'antiga Cartago o en els somnis sensuals de la Tebaida, cercava refugi contra les anècdotes burgeses de Yonville-l'Abbaye o les angoixes dels fracassats sentimentals. Zola, per la seva part, esbravava sòn temperament groixut de meridional amb sos cants enormes a la grassa natura, i els aristocràtics Goncourts s'escapaven vers la companyia de les dones belles i espirituals del segle XVIII del contacte amb els Coriolis i les Germinies Lacerteux. No trobaríem potser una reacció semblant en el goig de modernitzar temes ditxosos del Renaixement que mogué Manet, el retratista de Nanà, a pintar son *Esmorzar damunt l'herba*, la seva *Olimpia*, o en l'afany d'un Degas, qui pintava les planxadors de l'*Assommoir* en passar llargues hores entre les riqueses del Louvre i en pintar el nocturn papelloneig de les seves ballarines?

La disciplina però que més o menys rigorosament adoptaven escriptors i artistes, aviat, per les activitats que feia nèixer i els resultats que donava, devingué font rica d'artístiques satisfaccions; el dolor de la observació portava el goig de la descoberta; i això ja era una llei de triomf humà, comparat amb el plany desesperat del romàntic i les seves improvitzacions i les seves vitals renunciacions.

I fou a les joies d'aquella disciplina per si mateixa que es donaven finalment escriptors i artistes; les preocupacions teoritzants, moralitzadores, acabaven per ésser en realitat pretextes per a fer admetre noves i ardides experiències. Feien com el metge *poseur* qui amb paraules d'humanitària lluita contra el dolor disfrega el goig d'estudiar la monstruosa malaltia.

Aquest exercici de l'observació, del contacte amb l'*objecte*, portava el renaixement i el refinament i en cert grau la popularització d'una facultat qui fou mestressa, per exemple en els grans pintors holandesos: la *sensibilitat*, la qual, en el sentit que ara li donem no cal confondre amb la sensualitat—refinament o exaltació en l'acompliment de satisfaccions orgàniques—ni amb la sensibilitat de Rousseau que era *emotionalisme*, ni amb el sentimentalisme que significa la *sensibility* de Jane Austen.

La sensibilitat particular d'aquests artistes podríem dir-la una concentració de l'esperit en la *voluptat de percebre*; en un goig *desinteressat* de la percepció. Qualsevol objecte ofereix per aquesta actitud un aspecte interessant. I això no comprenien els adversaris dels naturalistes que els reprotxaven certs assumptes. Ningú com els Goncourts, l'Edmond sobre tot, portà l'exercici d'aquesta sensibilitat a un grau tan extraordinari de refinament. Mes fou en els pintors que havia de donar els resultats més admirables: els anàlisis gloriosos de Monet, les delicadeses de Sisley, la joia magnífica de Renoir.

Pensi's ara com aquesta sensibilitat és ja molt aprop de l'intel·ligència; com el seu cultiu representa, en sortir de l'emocionalisme romàntic, un pas considerable envers el classicisme que és avui l'aspiració nostra (1), com ella produeix el geni de Cézanne. La reacció decadentista, en canvi, en nom d'un mal nomenat idealisme, provocà un retrocés i una caiguda; era en realitat una agudització, una degeneració de la disbauxa romàntica.

De la funció d'aquesta sensibilitat exercitada per la recerca del «document humà», en uns, i les teories científiques de les colors en els altres, ne resultà doncs, una concentració de les llurs activitats, en allò que precisament fa la gloria de tot ver artista. Passant de la teoria a la observació, al descobriment, al refinament de la sensibilitat, acaben per donar tots llurs amors, a la tècnica per ella mateixa. Es el virtuosisme en la expressió, el que els fa depassar a gairebé tots l'estretor d'una fórmula qui semblava confinar el seu art dins els límits de la copia o la reproducció fotogràfica. Era aquest amor de la tècnica, aquesta recerca passionada dels recursos expressius del llenguatge o del color, qui emparentava aquests artistes amb aquells recercadors genials de tots els temps qui, si no assoleixen sovint la perfecció en les llurs obres, són per l'esforç passonat i sincer que hi revelen exemple fecond per a tot ver artista.

(1) Ja hem dit aquí, no fa gaire, com Zola somniava una era clàssica que ell no es veia ja amb forces per a provocar. Recordem com ell era ordenat i metòdic, com era l'únic de tots els naturalistes que *componia* els seus llibres amb una cura exagerada en la divisió igualitària, en la simetria dels seus capítols, de les seves pàgines, de les escenes, àdhuc dels paràgrafs i les frases. Per aquesta passió de compondre es comparaven ses obres amb els frescos de Miquel Angel (!!) amb les òperes de Wagner. Malhauradament el fons i el llenguatge restaven romàntics de la manera més exaltada.

El secret de la perfecció d'un Sófocles, d'un Rafael, és tan subtil de causes; el treball, el procediment de l'artista, són tan dissimulats en les seves obres que elles fan sovint la desesperació, el descoratjament del qui vol aprendre-hi.

En canvi, aquells recercadors neguitosos qui es resignen a una obra imperfecta pel goig del descobriment, no curen d'amagar l'esforç que els ha costat la recerca; amb una descuidada impudícia ensenyen *com treballen*. Es el turment pel mot just per la satisfacció de l'orella, que es revela en la prosa de Flaubert; l'esforç per trobar expressions colpidores en Zola; el turment minucios infinitament que comunica al llegidor la prosa dels Goncourt (1). Als academitzants qui els reprotxaven aquelles tentatives, Zola tirava en cara la seva còmoda peresa i els retreia l'exemple tràgic de Flaubert mort—sense metàfora—del seu turment per l'estil. «Poseu-se malalts escrivint—els deia—i ja parlarem d'estil totseguit.» Per altra banda en *L'Oeuvre* descrigué les tragedies d'aquella passionada i turmentosa recerca dels pintors que podem ara, per inesperada sort, estudiar en les taules que enjoiem la Sala Reina Regent.

La gloria dels naturalistes i dels impressionistes és que ja, després d'ells, ningú escriurà, ningú pintarà com abans. En canvi, tots cuitem a netejar-nos de les vaguetats i deliquescències *decadentistes*. Les discussions que aquells passionats renovadors provocaven ensenyaven àdhuc als periodistes a parlar de les obres literaries en termes purament literaris, de les pictòriques en termes de veritable pintura. D'ençà d'ells caigueren en ridícol descrèdit la manera literaria de jutjar els quadres que Diderot porta al grau màxim de grotesc en els seus *Salons*, i la manera moralitzadora de parlar d'una poesia, d'una novel·la. Al mateix temps i sobre tot, la pintura de genre, la pintura d'assumpte o de peresosa imaginació, o de fórmula momificada, rebien amb els impressionistes el cop definitiu. L'estil literari es deslligava de retorns convencionals, dels peresosos recursos del lloc comú, i es posava en vies d'una veritat, d'una serietat pregonament artístiques...

Reconeixem totseguit les moltes coses que mancaven a impressionistes i naturalistes; uns i altres tenien massa aprop l'incultura, l'inco-

(1) Altres com Maupassant Huysans, aprofitadors de les recerques d'aquests ja no són en aquest respecte tan interessants per més que en altres els siguin superiors.

herencia, l'exaltació, l'irracionalitat romàntiques. Confessem que les obres d'aquells homes donen sovint el disgust de la imperfecció, de la exageració, de l'esforç mancat; com el mot *obra mestra* costa de pronunciar davant les obres millors d'uns i altres. Com sovint *inventaren la pólvora*, i molts dels seus millors resultats havien sigut obtinguts dins una vasta harmonia i una divina mesura pels clàssics espanyols, pels holandesos, pels italians, en pintura; mentre que en literatura cap resultat obtingut per Zola en la frase pintoresca l'igualava

amb Rabelais, ni les millors parcials harmonies de Flaubert superen les d'un Bossuet. Ja hem dit per on fóren feconds, per on avui poden interessar al nostre recercador, més culte i més amant que ells de les síntesis harmonioses. Ells fóren una reacció; un reguany dolorós de belles qualitats que havien devingut oblidades: la recerca personal sincera, l'amor a les belles obres del passat en allò que tenen de viva i fecunda creació.

J. FARRÁN I MAYORAL.

MUSICA

RAMEAU I DESCARTES (1)

Per les llurs facultats intel·lectuals, per les llurs humors poden comparar-se Rameau i Descartes. Ambdós són solitaris i romanents, no per melancònia natural o misantropia, ans per efecte de l'extraordinària força de pensament i d'imaginació que els fixa en la concinència i la persecució contínues de l'obra a crear. Jo diria que els hi fixa d'una manera així més forta com més poderosament sistemàtic sia el caràcter d'aquesta obra. No detesten la societat dels homes; prefereixen habitualment la societat de les llurs idees. Al revés del comú dels mortals, troben aquesta animada i els sembla aquella llangorosa. El soliloqui al qual se lliuren és d'un interès apassionant, de una riquesa de matèria inagotable, i les conver-

ses, les visites que els en treuen no els aporten compensació suficient, al menys en la majoria dels casos. ¿En cal dir, però, soliloqui? L'obra que aquests mortals superiors elaboren en les llurs meditacions i en les llurs vetlles s'adresa al gènere humà, és per al gènere humà: en farà la curiositat, les delícies, es col·locarà entre els instruments de la seva educació, entrarà en el patrimoni de la civilització. No els nomenem, doncs, solitaris; ells són els que viuen en companyia més nombrosa i els que hom podria nomenar, en la llur semi-claustració, els més expansius dels homes, els més sociables. Un comerç excessiu amb alguns individus els perjudica del comerç amb l'humanitat, únic que satisfà el llur vast desig.

JEAN DARNAUDAT
(TRAD. DE J-V. F.).

(1) D'un estudi sobre el compositor francès Rameau aparegut a l'ACTION FRANÇAISE.

DIETARI ESPIRITUAL

Hem vist el número extraordinari de *La Esfera* de Madrid, dedicat a Barcelona.

Ens dol que dos o tres noms dels que figuren entre els col·laboradors d'aquest número es resignin al trist paper d'agents d'anunci. Com si es tractés d'un *jabón intelectual Heno de Pravia*, per exemple.

Inútil dir que Barcelona vivent, Barcelona inquieta d'espiritualitat, no batega en cap de les pàgines de *La Esfera*.

Tot el número és una absència de coneixement, perquè és una absència d'amor. Ni la *Atracción de forasteros* pot sentir-se'n satisfeta.

Només ens consolem pensant que com anunci provincià ja els regalem gairebé tots els noms i les institucions que esmenten.

El nostre pensament, el nostre periodisme, el nostre art, la nostra ciència, la nostra poesia, són, afortunadament, ben lluny d'aquest número d'opereta.

Caldrà, potser, algún dia, escriure la Guia espiritual de Barcelona.

***

Nosaltres mesuram l'eficàcia dels idiomes per llur profit com instruments de cultura més que per llur extensió.

Perxò mai no podem entendre'ns amb els castellans qui ens parlen de milions d'homes i de milions de kilometres quadrats de l'altra banda de la mar.

***

Ens repugna l'esperit *de cuerpo* dels múltiples Sindicats de periodistes de Barcelona. Creiem que millor que les protestes a què s'entreguen per defensar la dignitat professional (quan algún company s'ha excedit en manca a l'educació ciutadana en actes públics i els *compañeros* es fan solidaris de l'ineducació), els escauria la defensa de la competència professional i l'abstenció del doble joc de manifestants i de periodistes en els actes públics.

I de passada també el respecte a la llengua i a les aspiracions catalanes ja que viuen a Catalunya i de Catalunya.

¿Com volen parlar de que la dignitat llur quedi salvaguardada, si fan de l'insult la seva arma?

Serà oportú de pregar els PERIODISTES CATALANS que es desentenguin de tots aquests *Sindicatos y agrupaciones de periodistas* convertits en policia de persecució dels ideals de la nostra terra.

Serà oportú que les nostres Institucions culturals retirin la protecció a totes aquestes agrupacions equívokes i pintoresques que es preparen per la professionalitat amb *festivales de cinema y cantaoras, corridas de toros y fiestas de la flor*.

***

Refusem l'intent d'alguns propagandistes, amargats per llur fracàs polític i literari, de voler establir dretes i esquerres dins la poesia catalana.

Nosaltres sols admetem que hi hagi bons poetes i poetes dolents.

I tots els bons poetes són amics nostres.

***

Vós, jove nominal, que mai no heu viscut els vint anys de la joia i de la gracia intel·ligent; que sòu fill d'una terra de parla catalana i escrivíeu els vostres versos en castellà d'imitació, i ara us heu refugiat en un periòdic castellà i castellanitzant per malparlar dels esforços renovadors de l'espiritualitat catalana, sota la màscara d'un respecte d'intent fracassat, ¿en nom de quina alta empresa invoqueu la cordialitat dels escriptors catalans i demaneu la restauració de la llengua del poble?

Volem creure que per vós la llengua del poble deu ésser el castellà d'imitació o aquest dialecte pintoresc dels poetes de Jocs Florals i dels mantenedors ofesos que per pobresa catalana han de valdre's de mots castellans escrits en lletra cursiva.

***

¿Amb quin dret els qui votaren 10.000 o 20.000 pessetes per al número grotesc de *La Esfera* dedicat a Barcelona, protestaràn d'una modesta pensió de 250 pessetes mensuals a favor d'un literat o d'un artista?

***

Decididament el senyor *Azorín* no ha respost a la confiança amb què el proclamà tota una generació.

Darrerament, per censurar el nostre company Rovira i Virgili, l'acusava de detallisme —jell que ens ha explicat totes les minucies dels ínfims polítics de la tenacitat arrivista!— i proclamava com una característica essencialitat de la literatura castellana l'ironia valoradora i la justa comprensió, en el moment que una arcaica concepció històrico retrospectiva dels moments actuals està ofegant les possibilitats de l'intercanvi castellà amb el món renovat que s'anuncia.

Decididament el senyor *Azorín* pot ésser sense escrúpols *Académico de la lengua española*.

***

Els nacionalistes valencians han vingut a Barcelona. Amb aquest motiu el catalanisme ha tingut nous moments d'exaltació patriòtica rejuvenida amb l'amplitud de l'aportació valencianista. El nostre nacionalisme pot vanir-se de la seguretat infrangible del triomf per aquesta normalitat de creixença mai interrompuda. Si ahir l'ideal nostre era modest i ens acontentàvem amb salvar les romanalles

d'aquella gran Catalunya del segle XV avui ja'n reclamem la totalitat natural. El to dels parlaments dels valencianistes no desmenteix la nostra fè. Caldrà per tant que des d'avui es dongui al nacionalisme català tota l'amplitut que li cal. Sobretot ara que s'està treballant en la catalanització de l'escola i en la preparació nacionalista de l'infant.

***

El Centre Autonomista de Dependents del C. i de l'I., ha celebrat el XIVe aniversari de la seva fundació. Aquesta entitat és una lliçò vivent de prosperitat. Patriòticament ocupa avui el lloc d'aquells centres escolars catalanistes que formaren, en les aules universitàries, la massa civil del nacionalisme. El Centre de Dependents es féu fort en un moment en què penetrava l'Universitat un esperit mesquí de *fiis de famille* que tregué una passatgera florida espanyolitzant, amb totes les varietats pintoresques de la fauna. Mentre els estudiants continuaven la tradició analfabètica de l'Universitat Espanyola i es confonien en el to oficial, els dependents de la riquesa catalana fundaren les Escoles Mercantils amb un ample esperit modern i enarboraven la bandera nacionalista amb metàliques vibracions de separatisme. Això, i la moral de l'èxit social de l'entitat, ha convertit el Centre autonomista de Dependents en una oficina activa de recrutament nacionalista, en un voluntariat de energies anònimes que seràn la força econòmica de demà. Per això sol, i descomptant l'orientació moderna de la seva cultura comercial que renovarà de mica en mica el món econòmic català, deu associar-se tothom a la joia dels seus catorze anys d'èxit.

***

¿Festa de la flor?

Festa de la llustrina diríem nosaltres. I del pintoresc parlar dialectal d'aquest castellà de Barcelona que és com una llustrina.

***

Les dones de Vilafranca del Panadès han organitzat un Curs d'Educació femenina, que ha donat Miquel Poal Aregall. Aquesta vegada a elles ha correspost el vèncer les mesquineses d'allò que'n diuen gent sensata de la ciutat— que no és tan terrible però, com s'imagina D. Angel Samblancat en un d'aquells retrocessos mentals cap al segle XIX — de què tant pateixen les esquerres. El curs ha es-

tat interessant pel to enraonat que dóna a la mica de feminisme d'aquí, o sía: educació abans que reivindicació, capacitat abans que drets nivelladors. Tenim un concepte tan bo de la normalitat de la dona catalana que creiem que per aquest camí no trigarem gaire a tenir un feminisme català que'ns meravellarà per la seva discreció.

***

En una d'aquestes diades darreres es féu palès un contrast que no podem deixar d'esmentar. Mentre a Barcelona tots els Orfeons de Catalunya es reunien en una festa de jovial optimisme, i els dos grans nacionalismes ibèrics feren intercanvi d'amistat en mig d'un esclat de joia com en la vetlla de les batalles, a Madrid, els al·liadòfils es reunien en un acte de fatalisme polític a semblança dels de llurs adversaris en entusiasme guerrer, i al qual, per pudor nacionalista, molts pocs catalans s'han sumat. Catalunya després de donar el seu diligent bés d'amistat a França i a Anglaterra, treballa, canta i es prepara per ser digna demà de les germanes que ara lluiten en el món. L'excepció de l'Espanya germanòfila es desficià per la defensa de la llibertat que no ha sabut guardar a casa seva i pel dret dels pobles que no ha sabut reconèixer quan ella mateixa el retenia. El contrast és viu i, usant d'un tòpic de periodisme, eloqüent. Per acabar de fer-lo més interessant, advertiu el gest de Barcelona que remet, amb tota la discreció, cent mil francs a les Creu-Rojas al·liades.

***

Predomina aquí a Catalunya un deshonest esperit de ruïna que portem de lluny com un ròssec fatal. Sovint fa la seva aparició, i sempre amagat darrera una falsa intenció de polèmica. L'enemic traeix no obstant el seu jòc amb l'escàndol. Si un escriptor critica en una revista científica l'obra d'un contemporani, l'enemic que sotja el moment oportú, surt en qualsevol quotidià defensant aquesta obra. La defensa és un pretext. Al fons del gest una petita passioneta cueja. D'aquesta guisa cauen de vegades homes en el fracàs, i hem d'esperar que una revisió escrupulosa els rehabiliti. Es nogensmenys dolorós que tinguem de recórrer a les revisions humiliants per a una coneixença definitiva de valors. No podria trobar-se una manera de fer aquest esperit moralment impossible?

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA EMPRESIT

SUBSCRIPCIO PUBLICA DE 8,429 OBLIGACIONS

amortitzables, de 500 pessetes cada una, al 4½ per 100 anual, amb cupó trimestral,

DE L'EMPRESIT DE 15.000,000 DE PESSETES

amb destinació a Obres, Serveis Públics i Escoles, contret amb subjecció a l'Estatut de la Mancomunitat

APROVAT per reial decret de 26 de març de 1914, i RATIFICAT, en quant a la facultat d'emetre emprèstits, per la reial ordre de 20 de setembre de 1914.

GARANTIA: La del patrimoni de la Mancomunitat i, subsidiàriament, el de les quatre Diputacions Catalanes.

Preu d'emissió: 81 per 100, o pessetes 405

Els títols porten cupó de 30 de juny de 1917

Aquestes obligacions són amortitzables, amb la totalitat de l'Emprèstit, per sorteigs semestrals, en el termini de cinquanta anys, des de la data de creació. L'amortització comença en 1920.

Els tenedors dels títols actualment en circulació tenen dret a subscriure, amb caràcter irreductible, o sigui sense subjectar-se a prorratig, una quantitat d'obligacions d'aquesta emissió igual a la que ja posseeixin de l'anterior.

A la Dipositaria de la Mancomunitat se'ls facilitaràn a aquest efecte les factures necessàries, on els subscriptors hauràn de fer constar, firmada, la numeració de menor a major, dels títols que desitgin acollir a aquest dret de prioritat, mitjançant el pagament del 10 per 100—o sigui 50 pessetes per cada títol—. Aquesta subscripció especial comença avui i termina a la tarda del dia 2 del propinent juny.

La subscripció pública tindrà lloc el dia 4 de juny, de les nou del matí a les sis de la tarda.

A Barcelona es subscriu als llocs següents:

Banc de Barcelona; Sucursal n.º 1 del Banc de Barcelona; Crèdit Mercantil; Sucursal del Crèdit Mercantil; Societat Anònima Arnús-Garí; Banca Arnús; Garriga Nogués Nebots, S. en C.; J. Marsans Rof i fills; Tusquets i Comp.ª, S. en C.; Banc de Préstecs i Descomptes; Fills de F. Mas Sardà; Nonell germans; Fàbregas i Recasens; Pere Mir; Nebot de Parassols i Companyia; Jover i Companyia; Jaume Delgar; Banc Hispà Colonial; Fills de Magí Valls; Rosés i Companyia; Crèdit Lyonnais; Crèdit Lyonnais, Sucursal; Antoni Massó; Banc de Roma; Banc Hispà Americà; Banc Espanyol del Riu de la Plata; García Calamarte i Companyia; Banc Alemany Transatlàntic, i J. B. Modolell.

Admeten també subscripcions els banquers de tota la resta de Catalunya.

Les cases de fóra de Barcelona que, a més de tenir oberta subscripció, estàn autoritzades per a fer el resum de llurs respectives províncies, respectant als banquers les mateixes condicions ofertes per la Mancomunitat, són: a Tarragona, Banc de Valls; a Lleida, Banc de Préstecs i Descomptes, i a Girona, Fills de J. Monsalvatje.

També serà oberta la subscripció, a Barcelona, al Departament d'Hisenda de la Mancomunitat de Catalunya, Palau de la Generalitat, on es farà el definitiu resum general, el qual es farà públic l'endemà en les edicions del matí dels diaris de Barcelona, i s'enviarà a la premsa diària de les capitals de les províncies de Catalunya.

CONDICIONS GENERALS

Es pagarán pessetes 50, per títol, el dia 4 de juny, en l'acte de la subscripció, i les restants
» 355, el dia 12 de juny, contra l'entrega dels corresponents títols adjudicats.

Total pessetes 405, equivalent al 81 per 100, tipus d'emissió.

Si les quantitats de títols sol·licitats obliguessin al prorratig, deixarien d'adjudicar-se les fraccions inferiors a mig títol.

S'abonarà el corretatge acostumat a Bancs, Banquers, Agents de Canvi i Borsa, Corredors col·legiats i Corredors de Borsa i socis del Mercat Lliure de Valors.

Publicacions de "LA REVISTA"

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - BARCELONA

HAN SORTIT:

VENUS I ADONIS

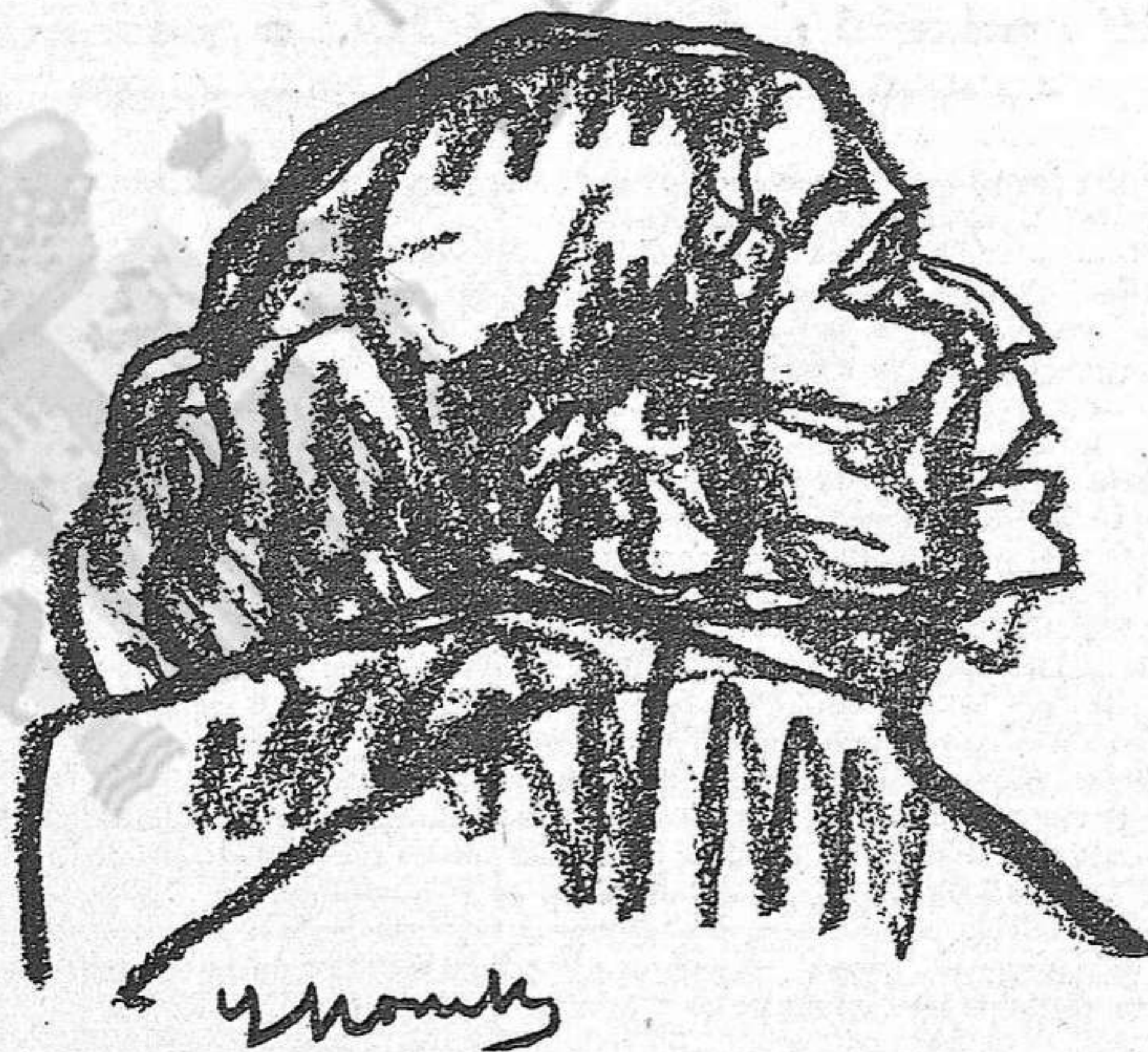
de WILLIAM SHAKESPEARE

Trad. de M. Morera i Galicia

Prefaci de Josep Carner

PREU: 1'50 PESSETES

L'OBRA D'ISIDRE NONELL

PROLEG DE EUGENI D'ORS. PREFACI PER ALEXANDRE PLANA. ESTUDIS DE FRANCESC PUJOLS, RAMÓN RAVENTÓS, RAIMOND CASELLAS, FRANCESC VAYREDA, JOAN SACS, JOAQUIM FOLCH I TORRES I ROMÁ JORI.—REPRODUCCIÓ DE PINTURES I DIBUIXOS.

PREU: TRES PESSETES